

СКИБА Оксана Петрівна,

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії
НН ГМІ НАУ*

НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасному суспільстві, яке окремі дослідники визначають як інформаційне, мережеве чи суспільство знань, швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє появі потужних інструментів і засобів для роботи з інформацією та знаннями, що певною мірою видозмінює і процес наукового пізнання. Адже наукове теоретичне знання виступає засобом створення і функціонування цих технологій, а новітні інформаційні і комп'ютерні технології в свою чергу, виступають одним із чинників процесу наукового пізнання.

Концепції інформаційного чи постіндустріального суспільства, які розроблялися західними вченими Д. Беллом, Е. Тофлером, Ф. Уебстером та ін. ідею функціонування такого суспільства розглядають як «...абсолютно нове суспільство» [5, с. 207], у якому наукове теоретичне знання відіграватиме провідну роль. Так, Д. Белл відмічав, що вирішальне соціальне значення має саме «... теоретичне знання і його нова роль як спрямовуючої сили соціальних змін» [2, с. 330]. На його думку, зміна ролі наукових знань впливає не лише на процес виробництва новітніх технологій, а й змінює соціальний устрій. А виникнення і розвиток інформаційних технологій свідчить про зростання ролі інтелектуальної компоненти в сучасній науці. Думки, висловлені Д. Беллом, отримують підтвердження і подальший розвиток у працях Ф. Уебстера, а також Е. Тофлера, на думку якого, інноваційні технології «...змінюють усе інтелектуальне оточення людини та її світогляд» [5, с. 42]. Тобто йде мова про виникнення особливої сфери, створеної розумовою діяльністю людей.

А оскільки у сучасну епоху змінюється роль науки і теоретичних знань, то і «творець науки – учений... все більшою мірою стає однією з провідних соціальних сил, які здійснюють безпосередній вплив на суспільно-історичний прогрес» [2, с. 132]. Отже відбувається зміна статусу ученого у суспільстві, змінюються взаємовідносини науки і практики, що склалися в ході розвитку людства. А наука стає найбільш вагомим елементом суспільства, що ґрунтується на знаннях. Вона задає напрями розвитку суспільства, відкриває нові види енергії і ресурсів, продукує небачені раніше ідеї,

породжує нові види потреб і нові професії. Крім того, слід відмітити, що у сучасному суспільстві знаннева сфера не зводиться лише до наукових знань, вона стає все більше різноманітною і широкою. Мова йде про зростання впливу на процес наукового пізнання в інформаційному суспільстві позанаукових знань, які орієнтовані на світ людських цінностей і є результатом творення певної культури, в даному випадку інформаційної. Для інформаційної культури характерне активне використання новітніх інформаційних технологій, які надають людині через Інтернет доступ до найрізноманітніших джерел інформації, можливість спілкуватися зі знайомими і колегами, приймати участь в он-лайн конференціях тощо. Інформаційні технології також значно дозволяють розширити і можливості сучасної освіти. Все більшого поширення отримує дистанційне навчання, у світі навіть з'являються так звані мегауніверситети та віртуальні університети як необхідна ланка освітньої інфраструктури. Це пов'язано з тим, що сучасне суспільство, яке отримує все більш рис інформаційного, вимагає нових підходів і методів викладання. Що зумовлено стрімким розвитком інформаційних технологій і необхідністю швидкої перекваліфікації та підготовки спеціалістів для нових вузькоспеціалізованих професій, що постійно з'являються.

Підвищення ролі теоретичного знання свідчить також про зростання впливу інформації на життєдіяльність суспільства. Інформаційні процеси лежать в основі еволюційних змін світу. Інформація відіграє ключову роль у функціонуванні суспільних, комерційних і державних інститутів [3, с. 99]. А широке використання комп'ютерної техніки в усіх сферах життя соціуму не лише полегшило способи отримання, поширення і передавання інформації, створивши нові комунікаційні мережі, а й створило певні проблеми. Адже комп'ютеризація процесу наукового пізнання вимагала від учених наявності певних умінь роботи з інформацією, що дозволило б повніше використовувати можливості інформаційних технологій.

В інформаційному суспільстві змінюється не лише сутність інформації, а й формуються нового типу відносини людина-машина, відбуваються якісні і кількісні зміни в науковому пізнанні, адже ніколи за всю історію існування цивілізації людство не знало такого величезного розширення сфери пізнання, як у період науково-технічної революції, яка розпочалася в середині ХХ століття і продовжується дотепер. Разом зі змінами, які відбулися в предметі пізнання і його об'єктах, відбуваються також зміни в суб'єкті пізнання, що стосуються характеру пізнавальних здібностей і їхньої

реалізації в розвитку науково-технічної діяльності. У сучасному суспільстві предметом перетворення стає інформація. Людина перетворює її на знання, моделює явища і процеси, які являють собою певну реальність, що займає певний простір і свідчить про рівень розвитку наукових знань відповідної історичної епохи. Знання визначають характер поставлених завдань і напрям пошуку їхніх рішень. Людина засвоюючи інформацію і перетворюючи її на знання, здатна відкрити нові грані існуючого знання, поглибити і розширити зміст теорій, створених наукою, сконструювати такі образи дійсності, які включають до своїх характеристик дещо відсутнє в самій реальності.

Як уже згадувалося, серед чинників, що у сучасну епоху впливають на розвиток і появу нових знань, необхідно також враховувати стрімкий розвиток інформаційних процесів у науці, адже незважаючи на те, що вони є досить різними певною мірою самостійними – телебачення, телефон, всесвітня комп'ютерна мережа Інтернет, – саме їхнє неперервне функціонування забезпечує обмін інформацією і зв'язок між людьми в будь-який час і в будь-якому місці. А це здійснює вплив на зміни в характері пізнавальної здатності суспільства і в об'єкті пізнання; впливає на появу нового типу взаємодії між об'єктом і суб'єктом; викликає зміни у мові науки і появу ефективніших, нових методів і прийомів пізнання. Тому в інформаційну епоху кожній людині доводиться оволодівати різними типами знань, навичок і умінь. Особливо необхідними є вміння знаходити і обробляти інформацію, перетворювати її в знання, створювати власний інформаційний простір, що стає не лише особистою інтелектуальною власністю окремої людини, а і власністю всього суспільства. А для цього є необхідним оволодіння засобами новітніх інформаційно-комунікаційних систем, вміння збирати, передавати і обробляти інформацію, що дозволяє ученим і освітянам обмінюватися результатами досліджень, вирішує проблему інформаційного забезпечення і створює засади для розбудови знаннєвого суспільства.

Список літератури

1. Белл Д. Социальные рамки информационного общества / Д. Белл // Новая технократическая волна на Западе. – М. : Прогресс, 1986. – С. 330–342.
2. Мочалов И. И. В. И. Вернадский: Наука. Философия. Человек / И. И. Мочалов, В. И. Оноприенко – М. : Ин-т истории естествознания и техники РАН, 2006. – Кн. 1. – 408 с.
3. Оноприенко В. И. Науковедение: поиск системных идей / В. И. Оноприенко – Киев : Информ.-аналит. агентство, 2008. – 288 с.

4. Онопрієнко В. І. Історія, філософія, соціологія науки і технологій / В. І. Онопрієнко, М. В. Онопрієнко. – Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2014. – 447 с.

5. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер ; пер. с англ. – М. : АСТ, 2002. – 557 с.

СУХОВА Надія Миколаївна,

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії
НН ГМІ НАУ*

ОСОБИСТІТЬ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: РЕЛІГІЙНИЙ КОНТЕКСТ

Швидкоплинний глобалізований світ, в якому відбуваються дивовижні зміни природи, соціуму та свідомості людини. Опис сьогодення представниками різних наукових галузей можна поділити, як мінімум, на два підходи – оптимістичний і вкрай песимістичний. Між тим, релігійний аспект допоможе нам розглянути ще один бік існування людини в сучасному світі, її стійкість до стресів і адаптивний потенціал в складних умовах життя.

Від часів виникнення світових релігій та написання людьми священних книг минуло вже багато часу. Декілька разів змінився уклад життя та відносини в суспільстві, з'явилися безліч галузей наукового знання, зроблено багато наукових відкриттів. Особливо у сучасному світі людина стає більш мобільною, оскільки не обтяжена тривалими зобов'язаннями перед іншими людьми. Актуальним для неї стає ревізія поняття свободи особистості в релігійному та філософському аспектах. Це допоможе вирішувати та, більшою мірою, уникати міжрелігійних й міжконфесійних сутічок, політичних негараздів тощо.

В умовах активних і незворотних змін глобалізованого світу відбувається зустріч християнського та ісламського світів, двох принципово різних культурних парадигм. Зростають культурні суперечності у життєвих просторах з різними релігійними цінностями.

Іслам, як наймолодша релігія серед найпоширеніших світових релігій, існує за своїм літочисленням, у XIV столітті за Хіджрою. Якщо провести паралелі з християнським світом і його літочисленням, то у XIV столітті представники християнства здійснювали Хрестові походи. Так само у мусульман зараз проживається ера джихаду – священної війни за віру, коли вони